

BOEKAANKONDIGING.

Une visite aux principales Cliniques infantiles d'Europe. Paris, Berlin, Vienne, Prague, Gratz, Buda-Pesth, Zurich, Berne. Impressions de voyage par le docteur A. VOÛTE, d'Amsterdam. Bruxelles-Ixelles, 1892.

In een zeer onderhoudend geschreven boekje deelt Dr. VOÛTE de indrukken mede, die een bezoek aan de voornaamste kinder-clinieken van Europa bij hem heeft achtergelaten. De schoone vorm dringt tot kennismaking, de inhoud stelt de verwachting niet te leur. In vluchtige, doch daarom niet oppervlakkige, trekken schetst hij dat-gene, wat den bezoeker, die komt om veel te zien en in korten tijd veel te leeren, het eerst en het meest treft.

VOÛTE geeft *zijn* reisindrukken; de subjectiviteit, die het boekje op elke bladzijde kenmerkt, verhoogt de aantrekkelijkheid. Al mag men vermoeden, dat een langduriger waarneming van personen en toestanden nu en dan tot een anderen indruk had kunnen leiden, de openhartigheid waarmee lof en blaam worden toegekend, verdienen waardeering, en de gronden waarop de beoordeelingen berusten, geven den lezer het middel aan de hand om ze te wegen.

Ik wil niet te veel mededeelen van den inhoud, dien men zooveel aangenamer uit het origineel kan leeren kennen. Slechts enkele punten stip ik aan.

Alleraangenaamste herinneringen heeft VOÛTE van zijn verblijf te Parijs, waar weliswaar de omstandigheden, o. a. de inrichting van het onderwijs, de vrije ontwikkeling der paediatric in den weg staan, waar hij niettemin meerdere hoogst belangrijke instellingen bezocht die, werden deze belemmeringen opgeheven, een hooge vlucht zouden nemen. Met ingenomenheid beschrijft hij onder deze l'Hospice des Enfants assistés, waar HUTINEL den arbeid van PARROT voortzet. De beelden van JULES SIMON, den practischen kinderdokter met een lucratieve praktijk, — van OLLIVIER, den wetenschappelijken, degelijken, hoewel iets verouderden leermeester, — van den officiëelen vertegenwoordiger der paediatric, GRANCHER, meer bacterioloog dan kinderarts, brengen leven in de schets, die hij ons in weinige trekken van het onderwijs in de paediatric te Parijs geeft.

Hij woonde ook een zeer leerzamen cursus bij van ROUX in het instituut PASTEUR en genoot daardoor o. a. het voorrecht, buitendien METSCHNIKOFF en LAVERAND te hooren.

Die gelegenheid neemt hij waar om in warme bewoordingen zijn vereering te uiten voor den stichter van het instituut en van de bacteriologie.

Onder dien indruk kwam hij te Berlijn, waar men trachtte KOCH

op het voetstuk te plaatsen, dat de geschiedenis voor PASTEUR zal bestemmen. Toch onthoudt VOÛTE ook KOCH niet de eer, die hem toekomt „d'avoir ouvert une perspective que l'avenir prouvera être „vraie”.

Opmerkelijk zijn de enkele, werkelijk sprekende trekken, waarmede een man als HENOCH ons wordt voorgesteld: de juiste waarnemer, „un artiste, qui a appris la nature, après l'avoir justement observée”, de degelijke en oprechte kinderarts, de vriendelijke grootvader aan het ziekbed zijner patiëntjes.

De onvoldoende omgeving, waarin de vader der Duitsche paediatric moet arbeiden, wordt ons in levendige kleuren geteekend tegenover de luxueuse inrichting van het splinternieuwe kinderziekenhuis, dat BAGINSKY bestuurt, de man die hard gewerkt heeft en zooveel wetenschap herbergt „qu'il sait tout de la maladie”. — „Il connait moins „le lien entre la maladie et le malade”, wat Schrijver hierop laat volgen, is een van die uitingen waarop ik in den aanvang wees.

Als VOÛTE's reisherinneringen dezen of genen aansporen om zijn voorbeeld te volgen, — en daartoe is de kans groot —, dan vermoed ik, dat bovenaan op het reisplan Praag en Gratz zullen staan. De belangstelling, die de arbeid van EPSTEIN en van zijn assistenten op het ruime gebied der ziekten van pasgeborenen hem inboezemde, zijn ingenomenheid met de zorg, te Praag gewijd aan het zoeken naar de *verschillende* oorzaken der digestie-stoornissen bij zuigelingen, worden slechts geëvenaard door de waardeering waarmede op de kennis en de wetenschappelijkheid gewezen wordt, die ESCHERICH kenmerken. Van eenzijdigheid te Gratz geen spoor. Een gelukkig verschijnsel acht VOÛTE het, dat juist de jongste der paediaters van naam een veelzijdigheid aan den dag legt, die niet anders dan voordeel kan aanbrengeu voor de wetenschap.

Te Weenen waren het vooral KASSOWITZ en zijn assistent FREUD, van wie Schrijver de beste herinneringen heeft. Zijn spijt, dat het groote materiaal van WIDERHOFER voor de wetenschap te weinig vruchten draagt, kan men slechts deelen. Een minder gewenschte richting van de Weener school uit zich in de eerste plaats in de cursussen, o. a. in dien van MONTI.

Kortere bezoeken werden te Buda-Pesth en in Zwitserland gebracht; zij zijn daardoor voor den lezer ook minder belangrijk. De kennismaking met FOREL te Zürich geeft Schrijver een geschikte aanleiding tot het vellen van een vooralsnog afkeurend oordeel over de aanwending der hypnose bij kinderen; — die te Bern met DEMME, den veelzijdigen en fijnen onderzoeker, den man, die een werkkraft ontwikkelt, waartoe slechts weinigen in staat zijn, wekt bij ons den lust op om — zoo mogelijk voor een langer oponthoud — VOÛTE daaraan te volgen.

Aan het einde van zijn reisverhaal vraagt Schrijver: 1°. of de reis aan zijn verwachting beantwoord heeft; 2°. of zijn oordeel over het

waargenomene grondig genoeg is, om het in den gekozen vorm uit te spreken, en 3°. of het tegenwoordig standpunt der paediatric voldoende mag genoemd worden.

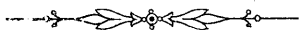
Terwijl beide eerste vragen bevestigend door hem beantwoord worden, luidt het oordeel over de laatste vraag slechts gunstig voor de beoefenaren der wetenschap, terwijl de zorg der overheid bijna overal te wenschen overlaat.

Wij, die thuis bleven, leggen ons bij voorkeur de tweede vraag voor: ik voor mij aarzel niet mij volkomen aan te sluiten bij VOÛTE'S antwoord. Want vooreerst heeft hij in beknopten en hoogst aangename vorm een duidelijk overzicht gegeven van de ontwikkeling, die de paediatric tegenwoordig in Europa bereikt heeft. Hij biedt ons tevens, zeker goed gelijkende, portretten aan van de toongevers op dit gebied en van de werkplaatsen waar zij arbeiden. Hij doet dit alles op zulk een wijze, dat ieder die belang stelt in de paediatric en als VOÛTE in de gelegenheid is tot een langere afwezigheid, gemakkelijk den weg vindt om het meest belangrijke op te zoeken; en eindelijk spoort hij, door aangename herinneringen in het geheugen terug te roepen, anderen aan, om de kennismaking met buitenlandsche collega's te hernieuwen.

VOÛTE ondernam zijn reis uit zucht om zijn kennis te vermeederen in het vak dat hem lief is: de kennis der genezing van het zieke kind, dat hem zoo na aan het hart ligt. Hij dringt zijn lezers tot belangstelling in dien zoo stiefmoederlijk bedeeden tak onzer wetenschap. Zijn wrevel, dat het hier (en elders) nog vergund is aan een jong arts om bij zijn intrede in de praktijk onbekend te zijn met de eigenaardigheden, die de kinderlijke leeftijd bij gezonden en zieken aanbiedt, onthoudt hij ons niet.

Speciële beoefening der paediatric is noodig. Schrijver grondt deze conclusie op de verschillen, die de physiologie, de pathologie, de therapie en het onderzoek van kinderen aanbieden.

Overbodig is het haast na dit alles, om de lezing van het boekje den collega's dringend aan te bevelen. S. K. HULSHOFF.

INGEZONDEN.

DE UITSLAG DER STEMMING IN DE ALGEMEENE VERGADERING
VAN 1882 EN 1891.

M. de R.!

Nu de algemeene Secretaris Dr. G. C. NIJHOFF wil doen uitkomen, dat het gevoelen der Maatschappij over de quaestie der toelating van vreemde artsen in 1882 weifelend was en in 1891 slechts met een kleine meerderheid besliste,